

Quickscan archeologie plangebied Meidoornlaan 34-36 te Haulerwijk (gemeente Ooststellingwerf)

Auteur: Aukje Mennens-van Zeist, Steunpunt Monumentenzorg Fryslân
Datum: 12 februari 2016

Inleiding

Deze quickscan is vervaardigd ten behoeve van het Bestemmingsplan Meidoornlaan 34-36 te Haulerwijk vervaardigd. Een quickscan heeft de vorm van een beknopt bureauonderzoek. Het doel van deze quickscan is om in een vroeg stadium te bepalen of binnen het plangebied Meidoornlaan 34-36 archeologische waarden aanwezig of te verwachten zijn. Een quickscan heeft niet de status van een volledig archeologisch vooronderzoek zoals omschreven in de FAMKE, maar wordt uitgevoerd om te bepalen óf er nog vooronderzoek moet plaatsvinden en, zo ja, in welke vorm.

Aan de Meidoornlaan 34-36 staat/ stond een twee-onder-een-kapwoning met bijbehorende opstallen. Het is de bedoeling om deze dubbele woning te vervangen door twee vrijstaande woningen, waarvan de ene woning op het oude perceel van de twee-onder-een-kapwoning en de andere op het zuidelijker gelegen perceel zal komen te staan. De oppervlakte van elke nieuwe woning inclusief bijgebouwen mag niet groter zijn dan 300 m².

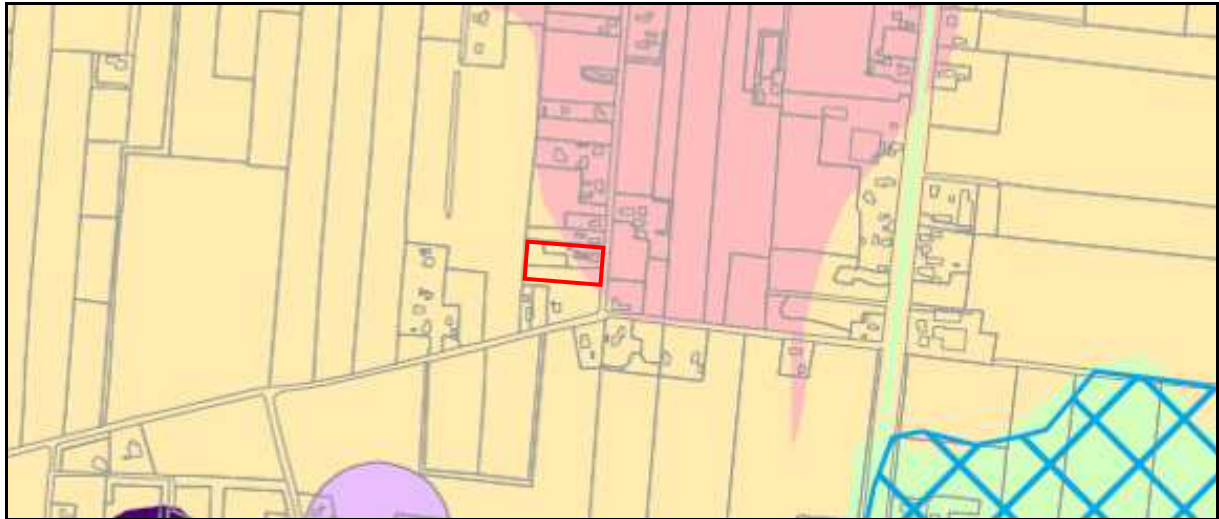

Afbeelding 1: Plangebied met op de bovenste foto de af te breken twee-onder-een-kapwoning en op de onderste foto het zuidelijker gelegen perceel grasland (bron: Street View Google Maps).

In het kader van de plannen voor de bouw van twee vrijstaande woningen zal de bodem worden verstoord.

Gemeentelijk archeologiebeleid Ooststellingwerf en Cultuurhistorische Kaart (CHK2) van de provincie Fryslân

Wetgeving op het gebied van de zorg voor het erfgoed schrijft voor dat binnen de plan- en besluitvorming bij ruimtelijke plannen rekening dient te worden gehouden met archeologische (verwachtings)waarden en cultuurhistorische waarden (Monumentenwet 1988, artikel 38a en Besluit op de ruimtelijke ordening artikel 3.1.6, lid 5, sub a). De gemeente Ooststellingwerf heeft eigen gemeentelijk archeologiebeleid (Nota Archeologie en Archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart). Op dit moment is het gemeentelijke beleid nog niet overgenomen op de Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAMKE), maar dat zal in de nabije toekomst wel grotendeels het geval zijn.

Afbeelding 2: Uitsnede uit de Archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart van de gemeente Ooststellingwerf. Binnen de rode rechthoek het plangebied Meidoornlaan 34-36.

Volgens de Archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart van de gemeente Ooststellingwerf heeft men in het plangebied te maken met een hoge (roze) en een middelhoge (geel) archeologische verwachting.

Volgens de Cultuurhistorische Kaart (CHK2) van de provincie Fryslân zijn in het plangebied geen historische bouwkundige waarden aanwezig. Wel is hier aan het begin van de 19de eeuw een wijk gegraven, eerst het noordelijke deel vanaf de Haulerwijkster Vaart en halverwege de 19de eeuw het zuidelijke deel. Langs deze wijk zijn paden aangelegd. Deze wijk werd aanvankelijk (rond 1821) de Heinewijk genoemd, vervolgens Aemenwijk (omstreeks 1875) en stond later bekend als Eilerstwijk of Eilewijk. De demping van de Eilewijk moet na 1938 hebben plaatsgevonden en wel in het kader van de werkverschaffing. Hierna is de Meidoornlaan aangelegd ter plaatse van het tracé van deze wijk.

Op historische kaarten uit het begin van de 19de eeuw (kadastrale minuut uit circa 1830 en kaart van Eekhoff uit 1849-1859) staat nog geen bebouwing langs de wijk ingetekend. Op de Militaire Topografische Kaart (TMK) uit 1864 staan er langs de wijk al wel huizen. In het begin van de 20ste eeuw, zo rond 1913, werden langs Eilewijk arbeiderswoningen gebouwd. Volgens de Bonnekaart uit 1927 stond er op beide toekomstige bouwpercelen bebouwing. Het is niet helemaal duidelijk wanneer de bebouwing op het zuidelijke perceel is gesloopt, maar op een kaart uit circa 1950 is dit perceel in ieder geval nog bebouwd (zie Afbeelding 3).

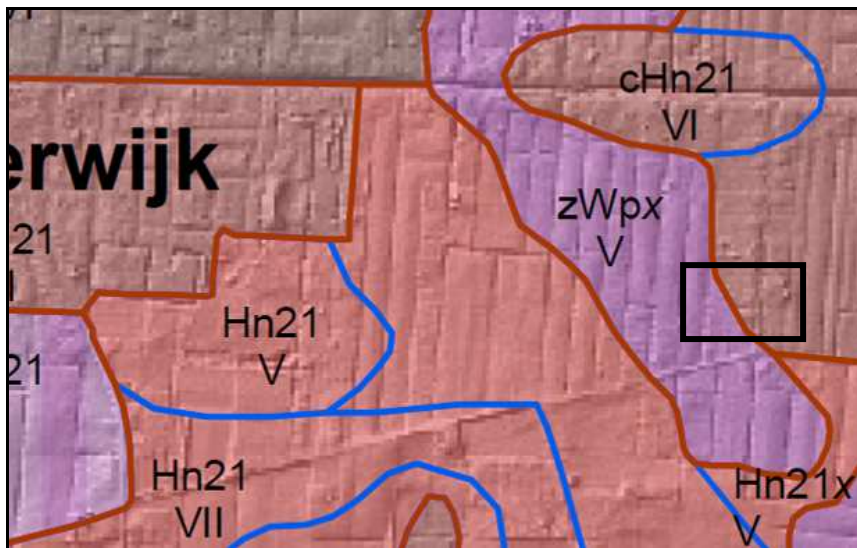

Afbeelding 3: Links een uitsnede uit de Bonnekaart uit 1927 en rechts een uitsnede uit de topografische kaart uit circa 1950.

Bodem en geomorfologie van het plangebied

Volgens de Bodemkaart van Nederland (Alterra, Wageningen) zijn in het plangebied de volgende bodemkundige eenheden aanwezig: in het oostelijke deel van het plangebied laarpodzolgronden, leemarm en met zwak lemig fijn zand (code cHn21) en in het westelijke deel moerige podzolgronden met een humushoudend zanddek en een moerige tussenlaag (code zWpx). Podzolgronden waren bij uitstek geschikt voor de prehistorische mens om er op te wonen.

Het plangebied ligt volgens de geomorfologische kaart op een (laaggelegen) veenkoloniale ontginningsvlakte (2M44). Het gebied is in de loop van de 19de eeuw in ontginning genomen, zoals uit het topografische kaartmateriaal naar voren komt.

Afbeelding 4: Uitsnede uit de bodemkaart met binnen de zwarte rechthoek het plangebied (bron: Alterra Wageningen).

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)

Op de reliëfkaart van het AHN is te zien dat het oostelijke deel van het zuidelijke perceel een geringe versterking kent (zie afbeelding 5). Hier zal de bebouwing hebben bestaan die op de oudere topografische kaarten is terug te vinden. Wellicht kan bij de gemeente worden nagegaan waar deze bebouwing indertijd uit bestond en wanneer deze is afgebroken. Het oostelijke deel van het plangebied (met de hoge archeologische verwachting) ligt ook iets hoger dan de westkant van het plangebied (middelhoge verwachting).

Afbeelding 5: Uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland met binnen de rode cirkel het 'geroerde' deel van perceel nr. 1751.

Archeologisch waardevolle terreinen, vondstmeldingen en archeologische verwachtingen

Volgens de archeologische database ARCHIS van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en de beleidsadvieskaart van de gemeente Ooststellingwerf is in het plangebied aan de Meidoornlaan geen sprake van een archeologisch waardevol terrein.

Ook zijn er uit het gebied geen archeologische waarnemingen of vondstmeldingen bekend bij de RCE. Vanwege de aanwezigheid van podzolgronden is er in het plangebied sprake van een hoge en middelhoge archeologische verwachting op het aantreffen van archeologische vindplaatsen. Laarpodzolgronden zijn in de 18de en 19de eeuw opgehoogd door middel van plaggenbemesting en hebben vanwege de aanwezigheid van een beschermende buffer voor onderliggende vindplaatsen een **hoge archeologische verwachting** gekregen. Moerige podzolgronden kennen een **middelhoge archeologische** verwachting.

Gaafheid van de bodem in het plangebied

Op beide nieuwbouwperven heeft in het verleden dus bebouwing gestaan. De bebouwing op het zuidelijke perceel is in de tweede helft van de 20ste eeuw gesloopt (exacte datum is niet bekend), terwijl de bebouwing op het noordelijke perceel op dit moment wordt verwijderd.

Zoals hierboven al staat aangegeven kent de westkant van de huidige Meidoornlaan, vroeger de Eilewijk, vanaf circa 1860 bebouwing. Aan het begin van de 20ste eeuw zijn er nogmaals woningen bij gebouwd.

Ik ga er van uit dat de twee-onder-een-kapwoning op de plaats staat van oudere bebouwing uit de 19de-20ste eeuw. Op dat perceel zal de bodem dus verschillende keren zijn geroerd en zal tijdens de huidige afbraakactiviteiten nog meer geroerd worden.

Op het zuidelijker gelegen perceel grasland is de bebouwingsintensiteit geringer geweest. Nagegaan dient et worden wanneer de bebouwing daar gesloopt is en in welke mate de bodem bij de sloop is verstoord.

Conclusie en advies

Op de nieuwbouwlocaties van de twee vrijstaande woningen ligt voornamelijk een hoge archeologische verwachting. De rest van beide percelen kent voornamelijk een middelhoge archeologische verwachting. Met name op de nieuwbouwlocaties zullen de bodemversturende werkzaamheden gaan plaatsvinden.

De locatie van de nieuwe woning Meidoornlaan 34 kent in z'n geheel een hoge archeologische verwachting, maar is in de afgelopen 1,5 eeuw al meerdere keren opnieuw bebouwd. De bouwwerkzaamheden zullen er toe bijgedragen hebben dat de bodem hier behoorlijk verstoord zal zijn. Voor de toekomstige locatie Meidoornlaan 36 geldt deel een hoge en deels een middelhoge archeologische verwachting. Ook hier heeft gedurende een bepaalde periode bebouwing gestaan. Wellicht is de bebouwing op deze locatie wel eens vernieuwd in de loop van de tijd. Dus hier zal de bodem eveneens geroerd zijn.

Omdat de oppervlakte van de woningen inclusief de bijgebouwen in dit plangebied niet groter mogen zijn dan 300 m², zal de bebouwing zich beperken tot de reeds 'verstoorde' delen van beide kavels.

Vanwege de bodemverstoringen die reeds op de nieuwbouwlocaties hebben plaatsgevonden – op de noordelijke kavel iets meer dan op de zuidelijke kavel – kan er vanuit gegaan dat gave bodems hier niet meer aanwezig zijn en dat mogelijk aanwezige archeologische vindplaatsen verstoord zullen zijn. Nader archeologisch vooronderzoek wordt hier niet nodig geacht. Wel moet in het bestemmingsplan aangegeven worden dat men in het geval er toch nog archeologische vondsten worden gedaan, deze gemeld worden aan het daartoe bevoegde gezag. In artikel 53 van de Monumentenwet 1988 staat het volgende: Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is, meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij Onze minister (Minister van OCW, in casu de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed [RCE] in Amersfoort). Een vondstmelding kan tevens worden verstuurd naar de provinciaal archeoloog van Fryslân. In de omgevingsvergunning dient een verwijzing naar dit artikel van de Monumentenwet 1988 te worden meegenomen.

Geraadpleegde literatuur, bronnen en kaarten

Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl)

Archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart van de gemeente Ooststellingwerf 2016.

Archeologische Monumentenkaart (AMK)

ARCHIS (archeologische database van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Atlas Schotanus 1718

Atlas Eekhoff 1849-1859

Bodemkaart van Nederland, schaal 1: 50.000. Alterra, Wageningen.

Cultuurhistorische Kaart Fryslân (provincie Fryslân)

Grote Historische topografische Atlas Friesland ± 1900 – 1930, schaal 1: 25000. Tilburg 2006.

Grote Historische Provincie Atlas, 1: 25000. Friesland 1853 – 1856. Groningen 1992.

Jager, S. en E. van Ginkel, Assen 2005, *Archeologie van de Stellingwerven. Rendierjagers, boeren en ontginners in het stroomgebied van Tjonger en Linde.*

Jelsma, J., Zuidhorn 2004, *Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek te Donkerbroek, Steekproef 2004-5/19)*

Luchtfoto's en Street View Google Earth.

Minuutplans uit het begin van de negentiende eeuw, TMK 1864 en Bonnekaart 1927 (www.hisgis.nl)

Nota Archeologie gemeente Ooststellingwerf

Topografische kaarten uit verschillende perioden
(<http://www.topotijdreis.nl/>; <http://www.frieslandopdekaart.nl/kaarten/googlemaps/187/>)